

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dues Espanya: una pesseta.
Per Espanya: dues pessetes.

Redacció i Administració

General Barceló, -1.-2.ª

PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

Surt cada dissapte per donar ventim i altres herbes an es qui s'ho guany

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca-l'amo Andreu Alcover, Plassa del Palau, 2.

A Palma: Llibreria d'En Guasp, Morey, 6.—Taller d'encuadernacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest Frau, Brossa.—Llibreria d'Alomar i Fontdevila, Brossa.

Dietari de l'eixida d'enguany a França i a altres nacions

Dia 9 de maig

Dins una Càtedra de literatura francesa.

Bé hi he potoiat avui per dins s'Institut Catòlic! He assistit a quatre lliçons es demati i a dues es cap-vespre.

M'hi entrec a les nou i mitja per sentir el P. Rousselot sobre s'escriptor francès Flaubert dins es curs que dona de literatura francesa p'es qui han de prendre sa Llicenciatura. Casi tot eren seminaristes que escoltaven; ha dissertat amb gran enginy sobre aquell escriptor tan notable, i ha aprofitades ses caigudes per aficar-hi una mica de filologia, defensant s'importància excepcional que tenen dins sa ciencia llingüística es parlars populars, es dialectes, es patuésos, que ha definits: formes especials de llenguatge que només se parlen, que no s'escriuen, pero que son tan nobles i valen tant o més que ses llengos escrites.

Dins una Càtedra de Dret canònic.

S'acaba a les deu i mitja sa classe i demà si en comença cap altra, i me diuen que dins aqueixa meteixa sala en començaria una altra de Dret civil. Demà si n'hi ha cap de Teologia o de Dret canònic, i me diuen que just allà devora n'hi ha una de Dret canònic, hi entr, i explicaven sa *Tassa Innocenciana* o aranzell p'es judicis esglesíastics i demés actes de jurisdicció. Com es Professor deia que dins s'estat aflictiu en que's troba l'Esglesia, això ja no té gaire aplicació i que varia molt de diòcesi a diòcesi i de nació a nació, jo he cregut que hi poria prendre part, i he dit que es tribunals esglesíastics d'Espanya aplicaven generalment s'antic aranzell des Tribunals Civils respecte d'unes coses i respecte d'altres no. Es Catedràtic llavó m'ha fetes diferents preguntes d'això i li he respost tant bé com he sabut; i a-les-hores m'ha dit:—Pero voltros a Espanya no acudiu a Roma casi per res. —Com es això? he dit jo. —No hem d'acudir a Roma an el Papa! a ses Sagrades Congregacions! —Pero si no teniu una Rota per voltros? ha dit ell.—Es ver, he dit jo, que tenim aquest Tribunal Suprem Esglesíastic, pero es Pontifici, i només hi acudim per lo Judicial, sensa que deixem de poder acudir a Roma quant pertoca o hu creim convenient.

Hem parlat un poc sobre això, i sa classe s'es acabada. Es que havia començat a les deu.

Dins una Càtedra de Teologia Dogmàtica.

Surt d'allà i me diuen que n'hi ha una altra de Teologia just veinat d'aquella de Dret canònic, i m'hi afic. M'assec just davant es catedràtic, un capellà magrello, petitó, cara prima, tot front. Ha resultat que explicava en llatí, expoiat St. Tomás sobre sa necessitat del Judici Final. I pronuncitava es llatí no a l'italiana, sino a la francesa, alterant es só d'una partida de vocals.

De manera que, en lloc de dir, per exemple: *per eundem Dominum nostrum Jesum Christum Filium suum*, pronuncien a França: *per eundem Dominum nostrum Jesum Christum Filium suum*, etc. I llavó per afegitó carreguen s'acent demunt totes ses síl·labes finals. Mai havia sentit par-

lar un francès en llatí, no tres o quatre paraules, sino una conversa correguda. Efectivament resulta una cosa molt tramudada; que un tot d'una casi no hu entén, i manco hu entendrà si no sab francès.

I aquell bo de catedràtic se'n anava com un cavall an es cos; se'n desfeia de primera. Lo terrible es estat que dins cosa de deu minuts ell ha acabat, un des deixebles li ha demanada en francès una dificultat, es catedràtic le hi ha solventada en llatí, i bona nit si't colgues. *C'est finit*, ha dit aquella gent. Era que també havien començat a les deu.

Se'n van es deixebles; m'acost an es catedràtic, li he expressat s'efecte extrany que tal pronuncia francesa des llatí m'ha causat, i m'ha dit que efectivament ells destrocen es llatí, i que no va esser gens extrany que es Bisbes francesos an es Concili Vaticà casi no se donassen a entendre, i que se feia necessari redreçar tal pronuncia, i que a moltes diòcesis ja s'ensenya dins es Seminari sa pronuncia italiana que el Papa desitja, pero que ells, es veis, es formats i avesats de tota la vida a sa pronuncia francesa tenen molt mal de desllapçar-la-se.

Deix aquell bon sacerdot, i he dit: —No res, tornem an aquella càtedra que han dit que hi havien d'explicar

Dret civil.

I ja hu veurem que serà això!

Hi entr, i ha resultat que era Dret-civil-esglesíastic que hi explicaven, i tractaven un punt ben interessant: s'estat jurídic de ses esglesies després de sa llei de separació. Es deixebles no eren gaire; es catedràtic era un senyor de cinquanta a xexanta anys, molt respectable, que parla molt net i no s'atropella massa. Després de ses primere s frases que li he sentides, ja m'ha interessat molt.

Com jo m'he hagut assegut, deia que sa llei de separació no llaura amb sa realitat i que ha resultat sensa aplicació una bona part d'ella, tot lo que estableix sobre ses

«associacions culturals»

que, segon sa llei, havien de formar es catòlics, i que s'Estat entregaria ses esglesies a tals associacions; pero, com es catòlics no n'han volgudes formar, allò no ha tengut efecte. Ha dit aquell catedràtic que s'Estat actualment concedeix s'us de ses esglesies an es Rectors, si aqueis responen de fer-hi a costes i despeses seues ses obres de conservació i reparació necessaries; pero ha dit que això es una cosa massa a l'aire, i pot donar lloc (i en dona) a molts de conflictes. S'objectiu de sa llei es desentendre-se s'Estat de tot això de ses esglesies, i deixar-les en mans d'ets Ajuntaments; de manera que, segons aqueixa llei, es propietari de ses esglesies de cada població es s'Ajuntament de sa població; i es Rector de tals esglesies s'ha d'entendre amb s'Ajuntament per servir-se d'aqueixes esglesies i per fôr-hi obra, esposant-se es qui hi fa cen obra, es qui donin per fer-hi obra, a disgusts grossos, si no s'entenen amb s'Ajuntament. Això, ha dit aquell catedràtic, té es seus inconvenients i ses seues ventatges. Ets inconvenients son es topar amb un Ajuntament repelenc, amb un Bal·le de mala rel que faça impossible o molt

dificil sa vida relligiosa, ses funcions des culte catòlic. Ses ventatges son que si s'Ajuntament es de bona part, si es catòlics hi tenen majoria, la cosa va bé ferm, perque poren fer lo que volen i no tenen casi cap trava des Poder central.

Sa conservació i restauració de ses esglesies es tot una qüestió que ha preocupats i preocupa seriament es catòlics. Ses esglesies poren esser monuments artísticos notables o poren no esser-ho; n'hi ha ben moltes que no hu son. Ses que s'Estat considera tals, les posa a sa llista de «monuments nacionals», i s'encarrega de sa seua conservació. De ses que no están an aqueixa llista, s'Estat no'n vol sobre res. Un des diputats catòlics, Mr. Barrés, va presentar una proposició de llei encaminada a solucionar aquesta qüestió de sa conservació de ses esglesies que no son considerades com a monuments artísticos, això es, que s'Estat procurás remeis per tal conservació; i sortí un diputat de sa majoria amb una proposició que va esser acceptada proposant sa creació d'una caixa a cada Municipi aont se depositin es donatius que se facen per conservar i reparar ses esglesies, i que aqueis fondos mai per mai se puguen destinar a altres coses que no sia sa conservació i reparació de tals esglesies. Falta que es Senat admeta tal proposició.

Amb això han tocades les dotze, i s'es acabada sa classe. Es deixebles se'n son anats, i jo me som acostat an aquell catedràtic tan docte i tan digne, li he dit que m'havia agradat molt sa seua explicació, i llavó hem parlat de sa situació tristíssima ana que es Govern masònic de França han reduïda l'Esglesia de Deu. Li he demanat si creia que s'arribaria a establir una intelligència entre s'Estat Francès i l'Esglesia, i m'ha dit que creu que arribará a establir-se, pero no per ara, perque encara sa cosa no es madura ni d'un bon tros.—M'ha demanat sobre sa situació de la Esglesia Espanyola, i li he dit que no tenia punt de comparança amb l'Esglesia Francesa, que no es possible que hi haja cap Govern Espanyol que s'atruvesca a fer lo que han fet tants de Governos francesos contra l'Esglesia.

Aquí mos som despedits, i jo li he estret cap a la fonda a posar miques.

Vertaderament es una cosa horriblement criminal aqueixa

Llei de separació

de l'Esglesia i s'Estat que han posada es Governos francesos! Que haguesen dit:—Mos separám de l'Esglesia, no volem sostenir pus es Ministres de Deu i es seu culte! ¡Que s'arretglin així com puguen! i que conservin, si poren ses seues esglesies, seminaris i demés edificis relligiosos (Palaus, Rectories, Vicaries, etc.). Això s'hauria comprès. Lo que no se comprèn que hagen tenguda sa gran desvergonya de dir:—Mos separam de l'Esglesia! fora sostenir pus es culte ni es seus Ministres! pero ets edificis de sa Relligió (Seus, esglesies parroquials i no parroquials, Palaus, Rectories, Vicaries i Seminaris), tots aqueis edificis que es catòlics alçaren i que no tenen altra raó d'esser més que sa relligió, ¡vengau-los! ¡son propietat de s'Estat! d'aqueix Estat que se declara ateu! Això es lo horrible! lo criminal! lo que clama venjança an el cell

Pensant amb això me'n som anat a dinar, i a les quatre ja tornava esser a s'Institut Catòlic per assistir a una càtedra de

Historia Esglesiástica.

Com hi som entrat no hi havia negú encara; llavó ha comparat una senyoreta, i llavó tot un estol de seminaristes i es Catedràtic amb ells, un sacerdot alt i revengut i ben vermei, de coranta a cincuenta anys amb un manat de llibres. S'asseu a sa Càtedra després de s'oració de rúbrica, i ja es partit a explicar demunt sa qüestió de sa por que diuen que agafá a la gent

devers l'any mil

de que el mon anava a finir, i que per això abandonaven ses terres i es bens, i no feien cases ni esglesies i tothom esperava d'hora en hora que tot fés flamada. Ha dit es catedràtic que es una faula això de tal por, ja que no apareix dins cap document de aquell temps ni rastre; i n'ha lletgits una partida de documents de la derreteria des sigle X i primeria de sigle XI, que parlen de desgracies, desastres i mals que hi havia a-les-hores p'el mon, com n'hi ha haguts sempre i n'hi haurá, mentres el mon sia mon; pero a cap d'aquells documents se fa menció de que tots aquells mals fossen cap senya de que el mon hagués de finir ni de que negú en tengué por de aquesta cosa. Ademés ha demostrat aqueix catedràtic que des monuments històrics d'aquell temps se desprén tot lo contrari, això es, que se construfen moltes d'esglesies, Seus, monestirs i Abadies, que's reformaven ses comunidats relligioses, desplegant-se meravellosament sa gran Congregació de Cluny, que arribá a tenir centenars de monestirs dins tota la cristiandat, i que ses escoles de ses Seus i Abadies creixien de deixebles i se feien molt envant en s'ensenyança posant-se es fonaments de ses futures Universidats, tot lo qual succeia la segona mitat des sigle X i la primeria des sigle XI. Per lo meteix tot allò de sa por de l'any mil no passa d'esser una faula; no consta que hi hagués tal por.

Sobre tot, aquell bo de catedràtic ha descapdellat sobre això una hora redona, demostrant posseir s'historia d'aquell temps p'es cap des dits.

Després han parlat catedràtic i deixebles d'una eixida que tenen compost de fer a Chartres per veure la Seu; i miraven quin dia seria millor.

M'han convidat a anar-hi amb ells, i els he dit que jo ja no seré a París quant ells facen tal eixida, pero que els hi acompanyaria si hi fos perque an es meu entendre la Seu de Chartres es de les més notables que hi ha en tot lo mon, que no n'he vista cap altra que m'agrat tant ni a França ni a Alemanya ni a Inglaterra. Aquella bona gent han estat ben contents de que els digués allò; es deixebles se'n son anats, i jo m'acost an es catedràtic i l'he felicitat coralment de s'explicació magistral que havia feta de sa por de l'any mil. M'ha demanat jo d'ont era; i, com ha sentit que era catalá de Mallorca, tot d'una m'ha parlat del Bt. Ramon Llull de qui es admirador. Li he dit que jo era president de sa Comissió Editora de ses *Obres* tal com ell les va escriure, en catalá, i que ja en tenim nou toms publicats.

Li he promés tornar venir a sentir-lo la setmana qui vé, i li he estret cap a una altra càtedra.

Era per sentir una conferència que hi havia anunciada en aquesta sobria

historia de ses Relligions.

Com som entrat, ja havia començat es conferenciat a descapdellar. Era un capellà d'una cinquantena d'anys, que tirava més en magre que no en gras, sà, resolt, que parlava amb tota sa força, i com que no tengués posa ni repòs en aquella cadira, sempre ballugant-se i estamanetjant-se. Hi havia estones que semblava que anava a aixecar-se per pegar a qualcú. Sa conferència no la deia, la lletgia, i era un estudi molt sòlid, molt cepat sobre historia de ses relligions. Feia s'historia de sa Relligió des poble hebreu, des caràcter d'aqueixa Relligió i des poble que la professava. Era sumament interessant tot lo que deia aquest sant homo, que no sé perque ho havia de dir amb tanta de rabia. M'ha agradat fora mida, i no me'n som temut de s'hora que ha durat, tant de gust hi passava. Lo que no sé com no s'es estellat amb tota una hora de lletgir amb tanta de violència.— Pronunciava es francès molt clar, i he pogut constatar una volta més sa tendència que se va accentuant entre es francesos de fer sonar moltes ee finals àtones, que un temps no feien sonar gota. És que ses llengos vives no están aturades mai; no s'aturen d'evolucionar cap envant o cap enrera.

Com ja era tart, he pres redós a la fonda, i fins demà demati, si Deu ho vol i Maria.

Dia 10 de maig

Una lliçó del P. Rousselot.

Es estada de fonètica a les onze a s'Institut Catòlic. Eren dotze o tretze que escoltàvem, entre els quals cinc o sis senyores i senyoretas. No entrà casi cap càtedra que no hi haja dones que hi assisteixen; se veu que aquí son estudiadores. Devora jo tenia un parei d'alemanys. El P. Rousselot ha estat admirable com sempre, explicant se tramudança fonda que es francès ha feta de sa prosodia llatina i com ha tramudat s'acent tònic cap envant o cap enrera de com el tenien es mots llatins vius. Per això ha posats una partida d'exemples des francès literari i des diferents dialectes o patuoses de França, que no se gueixen sovint es francès literari, sino que se'n decanten ferm, acostant-se a altres llengos, a sa catalana entre altres. Per que ho vessen ets oients m'ha fetes pronunciar una partida de frases mallorquines. ¡Quins uis que feia aquella gent com sentien es mallorquí! Per l'estil d'ets uis que fan es mallorquins quant senten parlar francès rònic, sense cap classe de mestai, si ells no l'han estudiat bé.

El P. Rousselot mos ha exposada una teoria sobre ses vocals franceses d'una cosina seua, escriptora fonetista, que vos assegura que cava fondo ferm. ¡No hauria d'esser cosina del P. Rousselot!

Sensa temer-mos-ne, son caigudes les dotze des relotge, i hem posada forqueta a sa fonètica, i ja dinar toquen! Cadascú ha pres per son vent. És francesos son així: en sentir remor de les dotze, deixen allà ont son, i li estrenyren a *déjeuner*, a *berenar*; a *dinar*, que deim noltros.

Filosofia tomista.

Havia vist an es cartell de s'Institut anunciada una lliçó d'Historia Esglesiàstica, pero que tenia una retxa blanca devora. He demanat a un capellà que passava qué volia dir aquella retxa i no m'ho ha sabut desllatigar. Aquella lliçó estava anunciada per les cinc i un quart dins sa sala A. M'entrec an aquella hora, pero

unsquants minuts més tart. He trobada sa sala casi plena i un senyor, jovenet, que perorava, més ben dit, lletgia, amb molt bona entonació i molt net. No parlava d'Historia Esglesiàstica sino que refutava un filosof heterodoxe, professor de la Sorbona, de molta fama, de avui en dia, Bergson, que va molt lluny d'osques i l'enfila per sa punta sa constitució intima des ser de Deu, caiguent de folondres dins es panteisme. M'ha dit un veinat que tenia, que aquell conferenciant es professor des Collegi de St. Estanislau. Lo que es cert es que tèn un cap molt clar i que posseeix admirablement sa filosofia de St. Tomás. Ha exposats amb una claredat meravellosa es célebres arguments que St. Tomás posa per demostrar s'existència de Deu; això es, que es sers que's moven suposen un ser immutabile que les mou a tots; que ses causes que veim que produeixen efectes suposen una causa primera, causa de totes ses causes; que es sers que veim an el mon, que, així com existeixen, poren deixar d'existir, lo qual succeeix a tots es sers que componen el mon, suposen un ser que existeix per sí meteix i que no ha tengut principi ni pot tenir fi; que es diferents graus de perfecció de que veim dotats es sers d'aquest mon, suposen un Ser perfectissim, dotat de totes ses perfeccions. Tots aqueix arguments es conferenciant els ha girats contra En Bergson, contra lo que diu aqueix que es Deu, i l'ha baldat an aqueix filosof extraviat, l'ha arrenyonat, l'ha esbenat, n'ha fet un tap de pica. I tothom que escoltava amb una gran atenció. Prop de la mitat d'ets oients eren senyores. Si hu han entès a tot allò, si han pogut seguir es conferenciant en tota aqueixa tracadada de raonaments i silogismes, ¡el diantre son ses senyores de per aquí! Lo cert es que escoltaven amb tanta d'oreia, i no demostraven fastidi, distracció ni cansament.

M'ha dit un capellà, com sortiem, que aqueixa conferència formarà part d'un llibre que aqueix filosof tenral, tomista cepat i de renyó clos, va a publicar per posar amb evidencia En Bergson, que bé s'ho mereix per lo molt que pretén esser i per sa vola que li donen actualment ets inimics de sa Relligió.

No es duptós que aqueix conferenciant, si segueix com fins aquí, arribarà a fer sa retxa molt amunt i serà un des representants més autorisats de sa filosofia escolàstica renadivela, restaurada segons volia Lleó XIII.

Com ja eren prop de les set, li he copat cap a la fonda, i bona nit tots, si vos colgau! I si no vos colgau, ¡bona nit també!

Dia 11 de maig.

Un Pontifical a Nostra Senyora de Paris.

Diumenge passat ja n'hi hagué per la Bta. Juana d'Arc, i me passá per alt. No m'hi es pasat avui perque ahir de c p-vespre m'hi vaig esquitjar a veure a quina hora seria. Vaig veure que a les vuit hi hauria ofici parroquial amb sermó, i que a les nou i mitja començarien *Hores* i tot seguit es Pontifical de sa Eminencia el Cardenal-Arquebisbe de Paris. Per porer tenir un lloc bo i veure-hu d'aprop, a les nou i deu minuts entrava dins Nostra Senyora. Era un regueró seguit de gent que hi entrava, i tothom prenía lloc aquí i allà, allà ont porien. He vist un anunci que deia que avui ses galeries superiors, demunt ses naus laterals, eren ubertes, i es paper deia es punt per ont hi pujaven. Comptava pujar-hi; pero passant per dins ses naus absidals, just devora es presbiteri o altar major, he vist un lloc de primera per porer aguaitar totes ses ceremonies des Pontifical. Demán an es *suis* si m'hi puc posar, me dit que sí, prenc

una cadira, m'hi assec, i comença inspeccionar. Estava atracat a sa barrera llevadica que havien posada desde es portell del chor, això es, des trast de devant l'altar-major, fins an es portal de la Sacristia, a través de ses dues naus absidals. Així poria veure passar Sa Eminencia i es Capítol de Canonges i llavó veuria tot l'ofici i seure Sa Eminencia a sa seua Seu o Cadira Arquebisbal, devall un dossier preciosissim a sa banda de s'Evangeli.

Com som entrat dins Nostra Senyora feien es sermó parroquial a s'embocada del chor, devant es creuer. No me som aturat a escoltar-ho perque era més práctic anar a prendre lloc p'es Pontifical.

Han predicat una bona estona; i amb això han començat a passar canonges

cap an el chor. No van vestits de vermei, sino negres amb uns ruquets molt llargs i una randa de tres o quatre pams i una mussa amb cenefes vermeies i p'es coll una gran banda color de cel i una medalla molt grossa devant es pit com un pectoral.

Assetsuaixí sent un trepig uniformat i uns cops de bordó en-terra acompassats: eren dues fileres de seminaristes amb llobes ben blanques i un cingol molt ben encitronats. Se'n entren dins el chor; a cop de bordó des caporal que els-e menava, s'afileren devant l'altar-major, hi fan una gran reverencia, se giren tots a la una i fan capada a cada banda de chor, i llavó de dos en dos se'n van a seure an es seu banc. Comença Prima, sonant l'orga sempre; canta es Martirologi un d'aqueix seminaristes de veu molt reñlada cap amunt; veig tot amb u sortir es Canonges que s'afiquen dins la Sacristia, i al punt tornen amb Sa Eminencia es

Cardenal-Arquebisbe

amb sos Diaques d'honor, es Prever-Assistent i es Diacon i Subdiacon de sa Missa i ets altres canonges derrera derrera, i devant de tot sa Creu-alçada Arquebisbal am sos cirials a cada banda, no llargs com es de Mallorca, sino curts, just canalobres, en mans de Seminaristes. Sa Eminencia amb tot s'acompanyament se'n son anats a sa capella del Santissim, que es part derrera l'Altar major an es fondo de ses naus absidals; hi han feta s'estació i tornen, i me passen per devant. Sa Eminencia es alt i de molt bona presència; tothom li fa capada i se senyen i ell beneeix a dreta i a es querra. Puja a sa seua Cadira devall es dossier, i entona *Tercia*, que's canta amb gran solemnidad. Sa Eminencia se revesteix de Pontifical, i surt p'es mig del chor amb tot s'acompanyament, i van a donar sa volta per tota la Seu, cantant sa Lletania Lauretana, he suposat No he pogut distingir bé qué cantaven, perque hu feien amb uns grans crits i cops d'orga aixordadors. Torna Sa Eminencia devant l'altar-major, se'n va a sa i Cadira, el revesteixen per sa Missa aquesta comença. He notat que es Mestre de Cerimonies era un canonge, que, en haver de dir res, se posava devant Sa Eminencia, li feia una gran capada, i deia lo que havia de dir i se'n tornava an es seu lloc.

Els ornaments que duia s'Eminencia i es Ministres, vermeis com se suposa, tenien unes cenefes d'un pam i mig d'ample tot brodat d'or, elegantissim, g'irridissim. Sa Mitra era ogival, vui dir, petitona, així com figura dins tots es monuments de s'Edat-mitja.

Ses naus absidals eren

plenes de gent,

tothom molt recullit, es creuer i sa nau major des cos de sa Basilica tot era ple també, i ses galeries superiors del chor i des presbiteri també plenes. ¡Quina gentada, Deu meu!

Han cantada s'Epístola, alleluias, sa Seqüència, s'Evangeli, tot amb gran solemnidad. A's temps des Credo he notat que casi tothom des poble cantava.

Comença es Prefaci, i surten quatre seminaristes cap a la Sacristia, i al punt tornen amb unes antorxes enceses, s'agenoen devant l'altar-major i les tenen ben altes a's temps de alçar Deu, que ha resultat un moment d'una solemnidad inefable. ¡Quin cop de vista més prodigiós, més sublim que ofería aquella meravellosa Basilica, tota brufada de llums i de vidrieres de colors, representant centenars d'angels i sants, i aqueix milenars de feels adorant el Santissim Sagrament que alçava devant el cel i la terra Sa Eminencia, renovant es Sacrifici de la Creu!

Ha seguit l'ofici fins a s'*Ite, Missa est* Sa Eminencia ha donada la Bendició a tothom, ha dit s'Evangeli de St. Juan, i amb tota sa comitiva se'n es entrat dins la Sacristia, revestit de Pontifical.

An el chor han començada *Sexta*, i la gent ha buidat cap adefora.

Com hi som anat feia un soleiet polit de tot; com som sortit, feia una brusca ben espessa. Ventura que duia es paraigo. Per aquí no el poren deixar mai. No sé si es passat cap dia, des que som aquí que no haja volgut ploure. De manera que a Paris no li haurien de dir Paris, sino *So'n Plou*.

Per no aplegar una bona banyadura, prene es tramvia de devall terra, i ¡cap a la fonda a cercar *berenar*!

El Rei d'Espanya i ets anarquistes

i socialistes

Sa manifestació que ets anarquistes i socialistes d'aquí havien preparada contra D. Anfós i Espanya devant s'Embaixada Espanyola dimegres passat (dia 7) avespere, va esser un fracàs en tota l'orde; no hi comparegueren més que quatre bandúes i males-carrosses, que sa Policia feu fogir més que depressa. Se va veure ben clar que es poble de Paris no s'escoltà es paperots anarquistes i socialistes, que de cada dia están més separats de s'opinió pública, just com dins Espanya. «Es poble de Paris» no ha volgut ofendre el Rei d'Espanya, perque cap motiu hi ha per ofendre-li més tost li ha demostrada viva simplicitat d'una manera ben llampant.

Avui com berenava he demanat an es macip que'm servia si a's temps que el Rei d'Espanya era aquí o des que se'n es anat (divenres avespere— dia 9), havia sentit parlar-ne gens en contra, i m'ha dit que no, sino que per tot el reberen molt bé perque aquí tothom desitja que se faça una aliança d'Espanya amb França. Per lo que jo he pogut observar lletgint periòdics francesos i sentint parlar gent d'aquí de ben diferents pelatges, aqueix macip ha expressat es sentit de França actualment.

Una altra victoria a sa man-revés d'ets anarquistes i socialistes: es ls de tot d'una se declararen contra es projecte de llei d'allargar es servici militar fins a tres anys; en camvi tot França s'es declarada a favor des tres anys, i es contraris de tal allargament passen per lloc estret. Hi ha un catedràtic de la Sorbona que es contrari des tres anys. Ets estudiants ho han sabut, i fa dies que, en sortir de classe, li criden alei i li fan lulea. Ahir hora baixa sa Policia l'hagué de protegir, perque ets estudiants li tenien preparada una assolida d'aqueixes en tota l'orde.

Hi acudiren es revolucionaris a defensar lo, posant-se sobiranament en ridicul.

Anarquistes i socialistes s'avanen sempre de que ells son es poble, de que representen es poble. Quina mentida! ¡Quins comediantes! Deu se'n apati!

Vespres a St. Sulpici.

He volgut anar a Vespres an aqueixa església grandiosa, i l'he trobada com diumengue passat, amb una gentada fora-mida. Acabades Vespres, es pujat un predicador demunt sa trona, i s'ha deixat caure un sermó sobre Deu Esperit Sant, bo ferm. M'he pogut asseure just a baix de sa trona; i, encara que no'l vés, el sentia de lo millor, que era lo que a mi m'interessava. Ha fet veure lo que era l'Esperit Sant i que tots ho hem de fer de tot per conseguir que devalli dins noltros i que mos umpli des seus dons i des seus fruits, sensa els quals poca cosa bona porlem fer an aquesta vida.

Acabat es sermó ha començat es *Mes-de-Maria*. Me'n volia anar derrera l'altar-major devant sa capella del Santíssim a fer-hi s'estació, i no he pogut passar perque tot estava estibat de gent. I encara entrava, n'entrava més que no'n sortia. No he tengut més remei que aficar-me devora es batiport des portal major que feia una mica de reconada que no hi havia negú.

Es passat un capellà amb una bossa de vellut vermei fent la capta. Tot-hom li donava. Avui an es Pontifical de Nostra Senyora també n'han feta una de capta així, i tothom donava també.

Sa Cripta de St. Dionis.

Es primers dies que era a Paris es macip de la fonda que'm serveix en taula ja me va recomanar aqueixa cripta, que va dir que's trobava an es carrer *Denfert-Rochereau*, i que era tan de veure por sa seua gran antiguedat. Li vaig prometre que hi aniria a veure-la, i avui he volguda cumplir tal promesa. Obr es *Badeker*, cerc aquest carrer an es pla correspondent, i el tropp; i com som sortit de Vespres de St. Sulpici cap an es carrer *Denfert-Rochereau*! Al punt hi som estat; pero en lloc veia senya d'església gran ni petita ni negú nat del mon an-e qui demanar claricies. Es diumenges a's cap-vespre hi ha molts de carrers amb ses cases casi totes tancades, començant per ses botigues. A la fi guip una dona qui seia a un portal. M'hi acost, li deman si es d'aqueix carrer, me diu que sí, li dic si sab que hi haja una cripta de St. Dionis an aqueix carrer, i m'ha dit que sí, senyalant-me es portal per ont havia d'entrar. —M'afic dins aquell portal, trop un pati, no veig negú, i jo per endins. Al punt top un homo molt amable, que es estat es porter, i m'ho ha mostrat tot. Preim una escala, i per avall; passam un corredor baix i no gaire ample; vé llavó una altra escala de cinquanta o xexanta escalons, i entram dins sa cripta propiament dita; es una nau baixeta i un poc ampla, d'uns quatre metres, amb capelletes a cada banda i uns altarets, i llavó vé es cap d'allà, que fa una sala quadrada més gran, amb una absidiola a s'enfront i un altar amb una Mare de Deu d'aspecte ben antic i de molta d'expressió mistica.

Sa tradició es que aquí dins s'amalgava St. Dionis quant vengué a predicar sa fe cristiana, i que aquí dins predicava, batiava i celebrava missa. Més envant s'hi alçá un monestir benedictí demunt, que més tart passá an es Freres Dominics, que hi enterrenen el Venerable Fr. Reginalt, famós catedratic, deixeble predilecte de St. Domingo. L'Orde Dominicana després doná aquest convent a ses Monges Carmelites de sa Reforma de Sta. Teresa, que aviat adquiriren una fama de virtut i perfeió, fora mida. Aquí sembla que venien sovint es reis Enric IV, Lluís XIII i Lluís XIV; aquí vengué St. Francesc de Sales, aquí venia el gran Bossuet.

Sa Revolució

va enderrocar aquest monestir, e-hu tombaren tot, i se va perdre sa me-

moria d'aqueixa cripta. Després la trobaren ses Monges Carmelites quant referen es convent durant es sigle XIX, i ara quant les tornaren treure, una senyora que encara es viva, per que no profanassen de bell nou un un lloc tan venerable, e-hu comprá, i ha restaurada sa cripta i un des claustres que referen de s'antic convent i una capella que en quedá; i té aquí aqueix *guardiá* per que ho mostri a la gent que tengui devoció de venir-hi. Sa cripta i sa capella están baix de ses Ordes des Rector de *Saint Jaques*, perque aqueix carrer pertany a tal parroquia.

Una nota molt simpática. S'il·luminació d'aqueixa cripta son uns llums de cruies, casi com es que encara hi ha a Mallorca, amb una pera elèctrica menudona a cada brec de cruia, lo qual li dona més caràcter.

Ja hi he estat content de porer visitar aqueixa cripta veneranda! Com som aribat a la fonda, he donades les gracies an aquell bo de macip, an a qui dec haver vist tal monument de sa primitiva cristiandat de França. Es tot un homo aqueix macip! Mos som fets ben amics.

He sopat, i me'n som anat a jeure per lo que pogués esser.

Dia 12 de maig.

Vespres a Montmartre.

Entany vaig veure sa Basilica del Cor de Jesús de Montmartre una mica massa depressa, sobre tot per dedins, i desitjava veure-la una mica millor. Per aixó avui que no tenia cátedres aont assistir, com he hagut dinat prene es tramvia de devall terra, i de d'allà cap a Montmartre. Som sortit demunt terra a sa *plaza d'Anvers*; i p'es carrer de *Steinkerque*, arrib a sa *plaza de St. Pere*, i es funicular m'ha pujat casi devant sa magnífica Basilica que la França Católica ha alçada an el Cor de Jesús. Es una obra que honra França i s'arquitectura moderna. Está encastellada dalt aquest turó, a cent metres des llivell del Sena; es d'estil-romá bizanti, tota d'un marbre blanc; sa planta forma una creu grega, aixó es, de brassos iguals, amb cinc cúpules. Dedins forma tres naus amb capelles i una nau que volta per derrera es presbiteri, amb set capelles absidals. Casi tots es finestrals van de tres en tres, tots amb vidríeres de colors. Ses naus están encara sensa decorar; pero hi están algunes capelles, amb sos panys de paret endiumenjats de mosaic i lo demés tot marbres preciosos de diferents colors. ¿Vos creis que costa poc aqueixa Basilica? Sapigau que l'any 1911 ja hi havien gastats coranta milions de francs. ¿Ah idó? ¿Que vos pen-áveu?

Com hi som entrat, he trobades ses tres naus casi plenes de gent; cantaven Vespres amb una gran solemnidad. Com han acabat es *Magnificat* se'n puja un prevere a sa trona, i s'ha deixat caure un sermó de pinyol vermei sobre sa verdadera devoció del Cor de Jesús, que ha d'esser fer viure el Bon Jesús dins noltros amb sos nostros pensaments, afectes, accions i operacions.

Llavó es Rector de sa Basilica ha presa la paraula, i ha fet un altre sermó, i després han seguit canta que canta; i, com més anava més gent hi havia. M'ha costat molt porer voltar per ses naus inferiors i per sa nau absidal, perque tot era ple de gent.

I no es que sia gens petita aquesta Basilica; es molt gran.

No me'n puc avenir de sa gentada que acudeix an aqueixes esglésies de Paris. No es dubtós de que a Paris hi ha moltíssima de gent dolenta, pero també n'hi ha d'haver moltíssima de bona. Aqueixa pressa que hi ha a totes ses esglésies una mica principal hetu demostra.

Llavó he volguda visitar sa cripta

que está devall sa Basilica i es tan gran com aquesta, pero baixa de paladar: fa tres naus també, i sa nau des mig en fa altres tres que acaben amb unes absidioles an es començament de s'abside, i es mig redó de s'abside té una altra absidiola a sa paret plana que tanca ses tres naus des mig, i entren an aqueix mig redó per unes escales que hi ha entre pilar i pilar, en forma de ventai. A sa nau absidal s'obrin també set capelles. Aquesta cripta es una cosa imponent, veneranda. Es sa cripta més notable que haja vista mai.

Després hem pujat demunt sa Basilica i per demunt sa cúpula centrals, des dont

se veu tot Paris

que s'extén per tot lo que sa vista destria. Fa una impressió formidable aqueixa mar sensa fi de teulades, torres, cúpules, campanars i xemeineies.... I sa Basilica del cor de Jesús que hu domina tot, part-demunt tot....

Devallam d'allà dalt per dins sa Basilica, i encara hi hem trobada funció i moltíssima de gent, uns que escoltaven un sermó que feien i altres fent ses seues devocios.

Surt defora, i no porien passar de gent que hi havia. Arrib a sortir-ne, i ja li he hagut acopat cap a s'Estació des *Metropolitá* de sa *plaza d'Anvers*, i de d'allà per devall terra fins devora la fonda aont estic; i ben prompte he sopat, i a jeure falta gent.

Avui no he vist negú que fés feina. De manera que conserven a Paris sa segona festa de Cincogema; totes ses botigues i oficines tancades.

Es qui se figur que a França ja no hi ha monges, va ben errat. A totes ses ciutats que he visitades i més que en-lloc, a Paris n'he vistes de monges a balquena. A Paris en veuen per tot arreu. Fins i tot he vists frares p'es carrer amb una gabitza demunt ets hàbits, que guaitaven per baix i per devant a les totes.

Dia 13 de maig

¡Aqueix catòlics de França!

Avui, com he acabada sa missa, a s'església de s'Institut Catòlic, havia de dir un mot an es capellà-custodi de la sacristia, i m'han dit que era a fer un *Combregar* o *Viatic*. L'esper una mica, i se'n entra dins la sacristia un capellà tot sol i amb gabitza; la se treu i ha duit un ruquet i estola devall.

Era es capellà-custodi que venia de dur es *Viatic* a un malalt.—¿I així feis es *Combregars* aquí?—Així! ha respost ell.—¿Sensa llums ni cap signe exterior lilitúrgic? li deman.—Sensa res de tot aixó! m'ha dit.

Ho es cruu per un espanyol veure que a Paris i dins casi tot França hagen de fer es *Viatic* d'aquesta manera, com si mostrobássem a un país d'infels, an temps de ses Catacumbes. Així se troba sa Relligió a França: sensa porer dur es *Viatic* solemnement p'es carrers, sensa porer fer processons religioses.... Ja es necessari que es catòlics hagen dormit molt per haver pogut arribar ses coses an aquest extrem vergonyós! Pero ¿no n'hi ha de catòlics a França? Vaja si n'hi ha! Basta, per convencer-se'n, entrar dins ses esglésies, veure ses esglésies com están, considerar ses almoines que's repleguen dins totes ses diócesis per sostenir es Culte, es Ministres de Deu, es *Diner de St. Pere*, ses Missions a terres d'infels i *Propagació de la Fe*.

Si sa majoria del país no fos catòlica, no's porien fer ni sostenir ses moltíssimes d'obres catòliques que's sostenen, no hi hauria sa vida religiosa que hi ha dins tot França, que es s'esglai i se desesperació des contraris de l'Església.

¿Com, idó, tots aqueix milions de

catòlics que hi ha a França, que son sa majoria de sa nació, permeten aqueix estat de persecució, i d'opressió en que se troba l'Església, en que se troba sa fe dins França? Ah! es que n'hi ha moltíssims d'aqueix catòlics que dormen, que bequen, que no hi veuen dos dits lluny, que l'enfilen per la punta, que tenen es cap a compondre, que no saben quin dia mengen pa. I demunt tot aixó, llavó están dividits politicament en tres grans fraccions: lligitimistes o reialistes orleanistes, bonapartistes o imperialistes i republicans catòlics. Si aqueixes tres fraccions s'arribassen a entendre politicament per defensar sa Relligió tots plegats dins es terreny politic, conservant cadascuna es seu caràcter i significació política, representarien una força política immensa, contra la qual serien impotents es revolucionaris, i no haurien pogut aqueix treure i despuir es frares i ses monges, privant-los d'ensenyar, ni haurien poguda posar oficialment s'ensenyança laica, ni separar l'Església de s'Estat, despuiant l'Església de tots es bens immobles que tenia (esglésies, palaus bisbals, rectories, vicaries, seminaris, etc.), ni fer impossibles ses manifestacions públiques des Culte catòlic (processons, viatic, etc.).—Sa falta d'intel·ligència entre ses diferents fraccions polítiques-catòliques i sa desorientació política de moltíssims de catòlics ha fetes possibles totes aqueixes infamies, tiranies i atrocitats des Govers masònics de França.—¿Quant será que es catòlics francesos se'n farán ben bé càrrec de tot aixó? Amén que sia prest. Amén.

Es catòlics d'Espanya també haurien de reflexionar que casi tots es triumps que sa Revolució ha conseguits dins Espanya, casi totes ses passes que hi ha donades, es estat sa divisió des catòlics, per no haver aqueix sabuda concertar una acció política mancomunada en defensa de lo que tots professam, sa Relligió Católica, per capturar sa Revolució. ¡Pobre Revolució es dia que sia un fet dins Espanya s'acció política mancomunada de tots ets espanyols que tenen fe, que son s'immensa majoria de sa nació!

Visita a una botiga mallorquina de Paris.

Es meu amic del cor lo M. I. Sr. Mn. Jusep Oliver, Dignitat de Degá de la Seu de Mallorca m'ha escrit aqueix dies que, si veia un amic seu d'aquí, Sr. Rullán, que té una botiga de fruita an es carrer de *St. Honorat*, 231, que le hi comanás molt.

Per aixó avui de-cap-vespre, després d'assistir a sa lliçó del P. Rousselet a s'Institut Catòlic sobre evolució fonètica de ses vocals, aont ha posat de manifest es gran mestre de sa fonètica experimental es seusfondos coneixements en tal ciencia,—prene es tramvia de devall terra an es *boulevard Raspail*, i cap a s'estació del *Louvre*, perque he vist que *Rue de St. Honoré* passava per aprop d'allà. Surt demunt sa terra an aqueixa estació, afin just allà devora aqueix carrer, i he vist que es nombres de ses cases eren 104, 106, 108, etc. He pres cap a s'*Arc de l'Estrella*, i de d'allà. Aquest carrer es un des més concorreguts de Paris; un d'aquells que, per atrevessar-lo, s'hi han de mirarbé, per no deixar es cuuro devall es rodam d'un automòvil, tramvia, cotxo, carro, motocicle o bicicleta, perque en passen esbarts de tots aqueix vehicles, i ses acer es son una rierada de gent a cada banda de carrer.

He hagut de caminar prop d'un quart per aquell carrer, anant ben de pressa. A la fi arrib an es nombre 231: veig una botiga de fruita mallorquina, petitona, senyorivola, neta, lo que se diu una copeta de plata. Hi entr, trob un senyor de coranta a cinquanta anys: li deman en francès

si es allà el Sr. Rullán, i ha resultat esser aqueix senyor meteix. M'ha fet seure, hem conversat de Mallorca i de París, i m'ha convidat per demà a prendre café amb ell i amb un capellà mallorquí que m'ha dit que es per París. M'ha dit que era el M. I. Sr. Mn. Gabriel Palmer, Canonge de la Capella Reial de Madrid i que es a París per encàrrec de S. M. D. Anfós XIII per endegar un Hospici per obrers espanyols que D. Anfós ha fundat a París. Així hem quedat per demà a las dues, si Deu ho vol i Maria.

I què he fet jo? Prenc es tramvia de per devall terra a s'estació de Tuileries, que m'ha deixat a sa de St. Sulpice des carrer de Rennes, i amb quatre passes som estat a la fonda aon pos; i he sopat, i a jeure falta gnet.

Dia 14 de maig
Si coneixia En Ferrer

Quant pegava avui ses tres bossinades, com a dijuni que es, aquell bon macip de la fonda, de qui ja he parlat diferents vegades, m'ha demanat si jo coneixia En Ferrer, es que fusellaren Monjuich. Li he dit que, gracies a Deu, no'l vaig conèixer personalment, pero si que vaig tenir sa desgracia de comèixer ses seues males obres, es seus crims, que va cometre ensenyant amb sa seua *Escola Moderna* d'esser criminals es qui el seguien i promovent i dirigint sa *Setmana Tràgica*, ocasionant aquells milenars i milenars de crims, causant més de cent morts. Li he dit an aquell bo de macip que es revolucionaris havien escampades mil mentides sobre En Ferrer; presentant-lo com un màrtir de ses seues idees de redenció des poble, allà ont no va esser fusellat més que p'és crims que havia comescs i fets cometre amb lo de se *Setmana Tràgica*. Es macip ha estat molt conforme, i ha dit que trobava que an es que mouen revolucions i atenten contra sa societat mol just es que els apliquin sa llei, i que creia que an En Ferrer fusellant-lo no li feren més que lo que se mereixia.

Es val-Deu an es Laboratori de Fonètica.

Hi som anat per despedir me del Dr. Chlumski i demés concurrents. Hi he trobat aqueix doctor amb aquell professor anglés i aquella professora alemanya i un jove nadiu de París, estudiant unes experiencies fetes de sa pronuncia parisenea d'aqueix jove. El Dr. Chlumski ens ha interpretat i desllatigat es trassat de ses güietes d'or demunt es paper fumant fent-mos tocar amb ses mans sa modulació especial de certes vocals i consonants de París, diferents de ses que feim es mallorquins i ets inglesos i ets alemanys i es provensals perque totes aqueixes altres llengos estaven representades alla i ens feia pronunciar a tots aquelles meteixes vocals i consonants. Sa simple audició bastava per percebre sa diferencia.

Mos som fets molt amics amb Mr. Fox, aquell professor anglés; li he demanada sa seua direcció a Londres per anar-lo a veure en esser-hi.

Com ja no podré tornar an es Laboratori, me som despedit del Dr. Chlumski, que aquest estiu se'n va definitivament a Praga per ocupar sa càtedra que té an aquella Universitat.

Un profesor madrileny, model de pensionats.

Ja contàrem entany de que hi havia aquí un professor de Madrid que s'Estat pensiona per estudiar fonètica experimental amb el P. Rousselot i porer ensenyar ell llavó a Madrid. I digüerem entany que en ses 26 dies que jo vaig esser a París, no'l verem mai ni an es Laboratori de Fonètica que el P. Rousselot té an es Col·legi de França, ni a cap des cursos que dona a s'Institut Catòlic. Així meteix es estrany esser a París, pensionat per s.

Estat per fer tals estudis amb el Pare Rousselot, i en vint i sis dies no acostar-se mai allà ont el P. Rousselot ensenya.

Quant dia 5 d'aquest mes vaig anar an es Laboratori de Fonètica, vaig demanar an el Dr. Chlumski d'aqueix estornell, i me digué que encara era per París, pero que el veia poc ferm. En tots aqueix dies que som anat an es Laboratori i an es cursos del P. Rousselot a s'Institut Catòlic, mai he pogut veure tal subjecte.

Avui he demanat an el Dr. Chlumski de tal revel·ler, i m'ha dit amb molta de gracia: —*Il vient ici quand lui passe par la tête!* (Ve quant li pasa p'és cap).

Lo notable es que no li passa p'és cap casi mai.

¿No es ver que aquest professor de Madrid pot donar lliçons d'aplicació i de zel per sa ciencia a qualsevol qui's presenti?

Un café amb una partida d'amics.

Després de dinar, prenc es tramvia de per devall terra, que m'ha deixat a les Tuileries. D'allà amb quatre passes som estat a sa botiga de fruites de D. Jaume Rullán, *rue Saint Honoré, 231*, per prendre-hi café amb ell i amb mon antic deixeble M. I. Sr. D. Gabriel Palmer. Surt un nebot del Sr. Rullán, i me diu: — Vos esperen a ca'l Dr. Coquerella, i mos han comanat que vos hi acompanyássem. — I ¿qui es aqueix Dr. Coquerella? — Un metge valencià que está no gaire lluny d'aquí, m'han dit.

M'hi acompanyen, i al punt hi som estats, i allà m'he trobats D. Jaume Rullán, Mn. Gabriel Palmer, el Dr. Coquerella i una germana seua i D. Lluís García Guijarro, professor de l'Universitat de Madrid, que m'han rebut amb paumes d'or, fent de mi un cas extraordinari. M'han demanat des meus quefers a París, i els-e contat des cursos que donen aquí el P. Rousselot i Mr. Gillieron sobre fonètica experimental i geografia llingüística i els es vengut molt de nou que tot aixó tengués tanta d'aplicació a sa llengua que parlam catalans, valencians i balears. M'han demanat com tenim s'*Obra des Diccionari* i els ho he hagut d'explicar una mica.

¿Quants de espanyols hi ha a París?

Llavó hem passat es ram per sa multitud d'espanyols que hi ha a París de tots es reconcs d'Espanya. Calculen si n'hi ha cent mil, casi tots treballadors. Sembla que agraden ferm an es patrons de ses fàbriques, perque ets espanyols son més sobris i no tan aviciats com es francesos ni tenen tantes de necessitats de ses que sa gent sa cria, i llavó que son més resistent i més feners. Im'han dit el Dr. Coquerella i el Dr. García Guijarro (tots dos valencians; es segon, parent de l'immortal Aparisi i Guijarro) que, entre tots es espanyols que caplleven per París i demés bandes de França, se distingeixen es mallorquins p'és seu esperit de germandat, per anar-se ajuda i fer-se costat uns amb altres, fins a s'estrem que de mallorquins n'hi ha molts pocs que passin rusca, que no tenguen agombol; en general, tots están ben col·locats. Poreu fer comptes si n'he estat ben content d'aixó.

No están tant bé ets espanyols d'altres regions que son aquí per guanyar-se la vida; i m'han recordat aqueix bons amics que tant m'obsequiaven, es gran escándol* que's descubri aquí fa un parei d'anys de s'exploació seuvatge i criminal que feien alguns polisardos demunt al·lots espanyols que menaven aquí de diferents bandes d'Espanya per matar-los de feina i tractar-los com animallets. Es tribunals francesos hi intervengueren

(*) Recomanam a ets anarquistes de *El Rayo* sa lectura d'aqueix tros de Dietari (Nota de En Veraven)

i els aplicaren la llei an aquells explotadors sensa ànima.

—Aquest escándol, ha dit Mn. Palmer, va impressionar fonament es cor del rei D. Anfós XIII i el va moure a preocupar-se seriament de sa situació econòmica i moral des treballadors espanyols de París i demés bandes de França, i d'aquí vengué que el Rei enviá Mn. Palmer aquí, fa mesos, per organigar i dur endevant una obra de caritat, de religió i de moral molt grossa, gloriosísima per tots es qui hi prenen part, p'és be immens que farà baix de tots es punts de vista. Aquesta obra és l'*Hospici o Assil de St. Ferrán*, que el Rei ha pres baix des seua Patronat i vol estendre sa seua acció una cosa grossa. Aixó demana capitol apart.

Cap a s'Hospici (assil) de St. Ferrán.

Mn. Palmer ha volgut que visitássem aquest hospici, i jo hu he acceptat amb molt de gust. Deixam aquells bons amics, el Dr. Coquerella i sa seua germana i D. Jaume Rullán, i amb Mn. Palmer i el Dr. García Guijarro mos aficam a un automòvil, i de d'allà com un llamp cap a Boulevard Bineau (Neuilly-sur-Seine) dins es mestral. I venga a travessar carrers i més carrers, i places i més places, a's mig d'un moviment esglaiadors d'automòvils, cotxos, tramvies i carros, aqueix carratots, que naveguen per París d'unes rodes de devers dotze pams d'alt, amb unes bréndoles i uns anells i unes llandes inverosímils de revengudes i reforçades. Com som estat a ses murades (encara les conserven a París, no les han tomades), mos hem hagut d'aturar, no dirieu mai per-que. Idó p'és

Dret-de-Porta,

per que es *punxa-sarries*, es consumers, mirassen si s'automòvil duia res de pagament. Tots es vehicles que passen han de fer lo meteix.

¿Ehu sentiú? jo liberals i republicans i demés gent que vos deis aventats! ¡¡¡A París encara hi ha *Dret-de-Porta*!!! Encara hi ha es consums, es *punxa-sarries* que aturen la gent qui passa si creuen que duen res de pagament, que aturen carros, cotxos i automòvils per regonèixer-los, per registrar-los!!!

Quin escándol! ¿No es ver? Pero no havien quedat que aixó de conservar sa contribució des consums era exclusiu de ses nacions atrassades, incivils, i que es pobles civilisats, europeus, feia estona que hu havien arreconat? ¿De manera que París es un poble atraçat, incivil, no pertany a l'*Europa des nostros avençats*? ¡O liberals, republicans i demés europeizants d'Espanya! Seria bo que venguésseu per aquí a veure si hu civilisau an aixó, i si en feis un poble europeu de París. Vajal expediu, bona gent! No permeteu que París seguesca donant aquest escándol feres de conservar es consum i es *punxa-sarries*!

Passades ses murades, amb quatre llongos som estats davant

S'Hospici de St. Ferrán (St. Fernando).

Posam forqueta, devallam de s'automòvil; a cada banda de carrer fa una tanca amb abres allà dessá. Tocam a un portal; mos obrin ja som dins s'Hospici. Surten un parei de monges i llavó sa Superiora, que es catalana, de Barcelona, la Mare Vidal. Son Germanes de la Caritat, que cuiden aquest Hospici. Mos mostren ses sales i dependencies i es jardí i sa capella: tot net, llampant, adosat, tot endere, com un mirai, que s'hi poren mirar. Hem vistes quatre allotelles, allotjades aquí, de dotze a quinze anys, espanyoles, com se suposa, que repassaven sa lliçó per anar a una escola parroquial d'aquell endret. Ses monges no les poren fer escola perque aixó se oposa a sa... llibertat de que's disfruta a França gracies a sa República. Figurau quin escándol i

quin desorde no es aquí que es moix i es pore puguen ensenyar de fer qualsevol atrocitat, i que unes monges no puguen fer escola a unes pobres orfes espanyoles que se cuiden de mantenir i de fer-les de mares! ¿No es ver que tot aixó es un atentat aborronador a sa llibertat? Si aqueixes monges fossen anarquistes o bagasses, a-les-hores sa Republica Francesa se consideraria an es cas d'amparar-les en so dret sagrat de fer escola i d'ensenyar-hi qualsevol barbaritat, qualsevol erim. Però perqualque cosa es sa Republica de sa llibertat, de s'igualtat, de sa germandat...

La Mare Superiora i Mn. Palmer m'han contat que aquest Hospici o Assil ja fa una partida d'anys que existeix; en fa catorze que publica un *Bulletin* donant compte de tot es moviment de la casa. Es caporal de tots es benefactors fins ara era estat es Marqués de Casa-Riera; es benefactors son persones riques espanyoles i de l'America-llatina que viuen a París, que formen sa

Associació Hispano-Americana.

que té per obj. etc: a) protegir i donar cobri an ets espanyols i hispano-americanos, desvalguts, veis, infants i malalts pobres de cada sexe; b) socórrer ets necessitats de dites nacionalitats; c) aidar-los de diners per tornar a sa seua terra, si en freturen; d) besquetjar-los metge i medicines, si's presenten a demanar-ne.

Des que existeix tal obra ha gastat per pobres espanyols i hispano-americanos 650.176 francs; els ha repartits 28.826 vestits i 37.793 dinars.

¿No es ver que es una obra bellíssima, que honra extraordinariament es qui la fundaren i l'han sostenguda fins aquí? Es evident; pero ara aqueixa Obra va a prendre molt més vol; du idea de donar-le-hi Sa Majestat don Anfós XIII. Sembla que fa temps que hu du entre ceia i ceia: sa seua idea pareix que es de fer un gran Hospici i un gran Hospital i una bona esglesia p'ets espanyols i hispano-americanos de París, per l'estil de s'Hospici, hospital i esglesia de St. Lluís que es francesos tenen a Madrid. Per estudiar s'organización que convendria donar an aqueix gran pensament, per preparar sa seua execució en forma, fa uns tres messos que Sa Majestat enviá a París Mn. Gabriel Palmer, Canonge de la Real Capella i Fiscal de la Curia Esglesiástica Palatina, nadiu de Sta. Catalina de Ciutat, i antic deixeble meu an el Seminari; i aquí s'está Mn. Palmer treballant i desteiixant-se a-les-totes per posar en planta es pensament del Rei, predicant una partida de sermons es diumenges i entre setmana an ets obrers espanyols, an es cocons de població obrera espanyola que hi ha aquí, aplegant-los a ses esglesies que hi ha més avinents, confessant-los, assistint-los amb bons consells i cercant-los col·locació i remei.

I ara, quant va esser aquí el Rei, ja hu crec que's volgué enterar de com anava la cosa. Per aixó cridá Mn. Palmer, li feu donar claricia de tot, i va dir que volia visitar s'Hospici o Assil que hi ha ara. I dit i fet, el va visitar, ho volgué veure tot i entre-sentir-se de tot, i va donar paraula de que la cosa aniria endevant. Deu ho faça. Amèn.

Algunes pedres menudes sobre s'anada de D. Anfós a París.

Si es Govern d'Espanya i de França no deixassen anar tan a lloure ets anarquistes i revolucionaris de professió, si els-e calçassen una mica més just no succeirien moltes de coses que son una afronta per una i altra nació: ets atentats anarquistes. ¿Que no ha gué de fer la Policia de ses dues nacions per evitar que an el Rei d'Espanya no n'hi fessen qualcuna aquells revolucionaris ara que vengué a París? Sé de bona tinta unes quantes co-

ses demunt aixó, i les vui consignar dins aquest *Dietari*.

Pocs dies abans de sa partida del Rei cap a París desaparegué de Barcelona es cèlebre Portet, s'hereu de En Ferrer i Guardia. Sa Policia li seguí es quest i el trobaren a París, an es carrer de Dunkerque, n. 21. Sens dupte l'homo s'era entregat a París per contribuir a fer una bona rebuda a D. Anfós XIII. Bè hu poreu pensar quina classe de rebuda li devia voler fer.

Pero no hu va esser En Portet nomès que se posà en moviment per prendre part en sa rebuda del Rei d'Espanya a París. S'altra hereva i amiga d'En Ferrer, Na Soledat Villafraña, s'en vengué aquí setmanes enrera i obrí una *Escola Moderna* a Fontainebleau, aont ja's sabia que el Rei d'Espanya aniria per assistir a ses maniobres militars que s'hi farien per obsequiar-lo.

Tot aixó trobà sa Policia quant se preparava per aturar que ets anarquistes n'hi fessen qualuna an el Rei d'Espanya de ses que tantes de vegades han provat de fer-li, i, gracies a Deu, no han conseguit es seu intent d'enviar-lo a l'eternitat. Com sa Policia va anar l'ui al bou a Na Soledat Villafraña i an En Portet, i no les perderen de vista pus, ells se veren agafats i no pogueren fer res de lo que dulen idea de fer.

Ja's sab qué es una *Escola Moderna* sistema Ferrer: una escola per formar anarquistes convençuts, aixó es, una escola per ensenyar a tirar bombes i a fer qualsevol crim contra s'Autoritat, per fer fer ui a tot, passar-ho tot a foc i a sang. Aixó era s'ideal d'aquell gran malfactor.

Una conferencia a s'Institut Catòlic.
Aquells dos bons amics, Mn. Palmer

i el Dr. Garcia Guijarro, han tenguda s'amabilitat d'acompanyar-me fins an es portal de s'Institut Catòlic. Prenc comiat d'ells, i m'afic dins sa sala A de l'Institut, plena d'en gom en gom de senyors i senyores per sentir una conferencia que ha començat tot d'una sobre s'intervenció del dimoni en certes malalties humanes, aixó es, casos d'*obsessió* i *possessió* dimoniaca. Es conferenciant es un metge notable de París, que ha estudiada a fondo aquesta questió, com s'es vist amb aquesta conferencia. Ha estudiades ses classes de miracles que Deu pot obrar, i ha fet veure que el dimoni no'n pot fer cap d'aqueix miracles, i que lo que pot fer el dimoni es produir certs efectes meravellosos que ets homos no son capaces de produir, perque ell té més intel·ligencia i més poder, coneix millor ses forces i agents naturals i s'en pot servir p'es seus fins i efectes, pero no de tal manera que s'homo, si vol, no puga distingir si se tracta d'un fet meravellos que ha obrat Deu o el dimoni. Es fets de Deu sempre s'encaaminen a sa nostra edificació, an es nostro bé; es del dimoni a tot lo contrari, a fer mal.

Aqueix conferenciant, que parlava massa depressa i per aixó li perdía paraules, ha insistit molt en que, en presentarse tal o tal cas de malaltia estranya que present fenòmens extraordinaris, no hem d'esser fàcils en creure tot d'una que el dimoni hi té part, que se tracta d'un cas de *possessió* o *obsessió* dimoniaca perque ordinariament es molt difícil de coneixer-ho.

Com ja era tardet quant ha acabat aqueixa conferencia, he pres redós a s'hostal, he feta colació i a jeure!

ANTONI M. ALCOVER pre.

DE TOTES ERBES

Es Pou de sa Lluna

(Acabatai)

I heu de creure i pensar i pensar i creure que En Bernat ja li va haver acopat cap allà ont sa jaia li havia dit que era es *pou de sa Lluna*: dins unes muntanyes molt sobregues, a's mig de un comellar molt fondo. Es pou no tenia columnes ni corró ni corda per treure aigo, perque aquella mala fada que hi tirá ses tres fies del Rei, també hi tirá es poal, sa corda, es corró i ses columnes; nomès deixá es coll perque era d'unes pedres massa grosses i males de moure. En Bernat va escoltá a veure si sentiria gens de remor o rall de gent allà endins, i no sentí res res. Ja li semblava que era alló es *pou de sa Lluna* per ses senyes que sa jaia li havia donades; pero li venien dupetes.

S'asseu per pensar una estona que faria que no faria, i tacl' passa un pastoret amb sa guarda d'euveies davant davant i ell amb so fabiolet darrera darrera: *ti-tu-ti! ti-tu-ti! ti-tu-ti!*

En Bernat s'hi arramba i ja li diu: —¿No'm dirieu jo pastoret! qué li diuen an aqueix pou?

—Es *pou de sa Lluna* diu es pastoret, deixant-se de tocar es fabiolet.

I encara no hu va haver acabat de dir, com ja torna esser partit a sonar: *ti-tu-ti! ti-tu-ti! ti-tu-ti!* i de d'allà amb ses euveies, es més descansat del mon.

I ¿que fa En Bernat? Pica de talons cap a ca'l Rei a demanar una redoma i cordes per anar a treure ses tres fies del Rei que ell sabia aont eren.

Se presenta davant el Rei, i li diu:

—Senyor Rei, ¿se conté veritat que Vossa Reial Majestat ha fetes unes dictes que es fadrí que li trobará ses tres fies de Vossa Reial Majestat, se casará amb una d'elles i llavó serà, amb sa que s'hi casará, hereu de sa Corona?

—Sí que es ver! diu el Rei.

—Idò, diu En Bernat, jo venc a fer-li a sebre que jo sé an son ses tres fies seus.

—¿Qué me dius? s'exclama el Rei.

—Lo que sent, Sr. Rei! diu En Bernat.

—Mira, En-joveldiu el Rei. No m'enganes per amor de Deu! que si m'enganes, en fariem un serró de tu.

—No tenga ansia, Sr. Rei, diu En Bernat. ¿Tan beneit seria jo que vendria aquí a enganar-lo? Es bo de veure que mereixeria qualsevol càstic es venir jo aquí a enganar Vossa Reial Majestat.

—Digués, diu el Rei, si has mester ajuda per trobar aquelles tres mirais meus, aquelles tres fies meues!

—He mester, diu En Bernat, una redoma i un rest de corda de canyom nova de trinca.

El Rei li feu donar allò que demanava En Bernat, i aquest amb sa redoma i es rest de corda de canyom pasat per dalt una espal'la i per devall xella ¡cap an es *pou de sa Lluna!*

Sa compareguda d'En Bernat davant el Rei i lo que se digueren, se va sebre, i una partida de fadrins, es qui en tenien més ganes d'esser gendres del Rei i hereus de sa Corona, s'ensumaren i varen dir:

—Fiau-vos-ne d'aqueix pagès que no les trobi an aquelles tres mandragolines que noltros no hem sabudes trobar! Ara figurat-vos si les trobava, si hu seria ferest haver-lo de tenir per Rei, un tros de pagesot, que no deu valer ses paies d'allà ont jeu?

Com prou hagueren argumentat sobre aixó, resolgueren seguir-li es passos de lluny de lluny i aturar-lo de llevar o de ponent de presentar ses tres princeses an el Rei: primer fer-li acabar ets alens antes que per metre una tal cosa.

Dit i fet, un escabotell d'aquella fadrinea ja foren partits darrera ell de rera ell, d'un bon tros lluny, sensa perdre'l mai de v sta.

I En Bernat ¿que fa? Com torná esser an es *pou de sa Lluna*, escolta de bell nou si sentiria gens d'estabeg de gent dins es pou. No n'hi sent gota, i ja es partit cap a cercar es set pous que li havia dit sa jaia per omplir-hi d'aigo sa redoma.

Aquells pous estaven escampats per dins aquelles muntanyes; i En Bernat

cerca qui cerca, avui en trobava un, demá s'altre i lo endemá passat un altre.

Amollava amb sa corda sa redoma dins aquells pous, treia de tots aigo abastament per tenir sa redoma plena d'aigo de tots set, i quant le hi tengué, que los hagué trobats tots set, se'n torna an es *pou de sa Lluna*.

Aquell escabotell de fadrins l'observaven de lluny, i deien ells amb ells:

—¿Veiam qu'arribará a fer aqueix estornell! ¡Ja li poreu vel'lar bé sa tela!

Prou que la hi vel'laren: veren que desfé es rest de corda, que fermá un cap an aquelles rocaes des coll, i que s'aficá dins es pou amb sa redoma, aferrat per sa corda. Ells s'hi arrambaren s'hi arrambaren a fi de que, en sortir amb ses tres fies del Rei, enrevoltar-lo, i prendre-les-hi, a la força si no volia de bon grat.

I En Bernat per endins i per endins. Aquell rest de corda era molt llarg, pero ja s'acabava casi de tot, i encara no veien es fons.

Es pou s'era aixamplat tant i tant per tot lo redó, que ja no destriaven ses voreres; era un coval esglaiador.

Sa corda s'arribá a acabar, i encara no arribava abaix amb sos peus. Mira bé si veuria res de fons, i va veure cosa. S'hi amolla, i pega de peus en terra.

Mira qui mira entorn seu, sa seua vista comensava a destriar coses, i al punt va reparar que se trobava a's mig de tres timbes ben revengudes i que demunt una hi havia una serp entevoltillada com un rest de corda, i demunt una altra un lleó i demunt s'altra un dimoni cucarell.

Lo primer que destriá En Bernat d'aquelles tres garsems varen esser ets uis, que els'e lluien com a calius.

Aquí En Bernat se posá bé amb Deu i amb tots es sants i santes de sa seua devoció, se revest de coratge, i diu:

—¡Ara es s' hora de fer s'esclafit!

Destapa sa redoma, i ¡hala un bon raig d'aigo des set pous p'es cap de sa serp i ¡zás! un altre raig ben afavorit p'es cap des lleó! i llavó ¡zás! etziba p'es cap des dimoni cucarell tota sa que li quedava dins sa redoma!

Com s'aigo des set pous tocá sa serp i es lleó, aquells dos animals feren un tro i esclataren, i an es meteix temps aquelles timbes s'adressen i tornen una N'Aina i s'altra Na Maria, ses dues fies majors del Rei.

Es dimoni cucarell com se sent s'aigo des set pous per sa cara, fa un tro i pega llongo cap an En Bernat, pero aquest, va esser tan prompte d'abordar-s'hi i pegar-li clavada a una oreia, que, com es dimoni cucarell se'n temé, En Bernat ja la hi hagué escapsada.

Aquell dimoni, tot d'una que En Bernat l'hagué fet xeroi, va esser com Sansó, que, com li hagueren taiats es cabes no tengué força per alçar tres aumats de segó, i va romandre estès allà en-terra fent uns remeulos i uns bramuls que tot allò tremolava, pero se veia que es seu poder s'era acabat contra En Bernat, que ni se mirava tan sols.

Lo que se mirava En Bernat ben arreu, era sa timba aont primer jeia es dimoni cucarell, que, tot d'una que aquest pegá aquell llongo cap an En Bernat, se redressá com ses altres dues i torná Na Catalina, sa fia darrera del Rei, sa més garrida i més galanxona de totes tres.

Ses tres fies del Rei s'agenoiaren davant En Bernat, clamant:

—¡O jovenet! ¡tu mos has salvada sa vida! ¡Que Deu t'ho pac així com noltros t'ho agraim! ¿Digués que vols de noltros!

—¿Que vui? diu En Bernat. ¿Treure-vos d'aquí dins i presentar-vos a vostre pare, an el Rei!

—¿Vol dir e-hu sabs que som ses tres fies del Rei? diuen ells.

—Perque hu sé es que som vengut a treure-vos, exposant sa meua vida! diu En Bernat.

Mentres estaven amb aquestes, es dimoni cucarell, extés allà en-terra no s'aturava de dir:

—Bernat torna'm es tros d'oreia que m'has devallat amb una clavada! ¡Torna'l-me, Bernat! que a tu no't farà cap servici, i a mi me farà massa falta!

¡Torna'l-me te dic! ¡No't faces dolent! ¡torna'l-me!

—N'hem de parlar d'asseguts primer diu En Bernat. Jo't tornaré es troç de oreiam que t'he devellat, si tu mos dus amb aqueixes tres fadrines a ca'l Rei.

—¿Me dones paraula d'homo de que si vos duc a ca'l Rei, me tornarás es tros d'oreiam?

—Paraula d'homo! diu En Bernat.

—Bono idò! diu el dimoni cucarell. Ara meteix vos hi duré!

Pega ciulo amb tota sa força que li quedava, i al punt se sentí una remor d'ales que s'acostava s'acostava.

Era un esbart mai vist de corps, milans voltors i àligues que s'entregaven an es *pou de sa Lluna*, s'hi afiquen de dins i se posen entorn des dimoni cucarell, cridant:

—¿I encara no heu dit que es que voleu de noltros?

—Ara meteix vos ho diré, diu es dimoni cucarell.

—¿Veus, diu an En Bernat, aquell llençol penjat an aquell recó?

En Bernat s'hi arramba, i hu va esser un llençol.

—Du'l, diu an En Bernat. Extén-lo aquí a's mig, posau-vos-hi tots quatre demunt, donant-vos tots ses mans, i ¡alerta a amollar-les-vos!

En Bernat i ses tres fies del Rei e-hu fan així, i el dimoni cucarell diu:

—Estau?

—Sí diuen tots quatre.

—Idò hala! diu el dimoni cucarell an aquell estol de corps, milans, voltors i àligues. ¡Agafau amb so bec aqueix llençol, i duis-lo al'acte davant ca'l Rei!

E heu de creure i pensar i pensar i creure que aquells aucellaços agafen amb so bec aquell llençol, aixamplen ses ales, i ¡per amunt! ¡per amunt! cap a ca'l Rei com cent millamps.

Poreu fer comptes quin esglai no prendrien aquell estol de fadrinell-los que esperaven a sa boca des *pou de salluna* que En Bernat sortís amb ses tres fies del Rei per saupar-les-hi, quant veren aquell grandió esbart de corps, milans, voltors i àligues que se'n entren dins es pou, i que al punt en sortiren duguent-se a l'aire En Bernat amb ses tres fies del Rei! Romangueren estaferril'lats, sensa polsos, morts.

¿Que me'n direu? Ell aquell esbart de corps, milans, voltors i àligues feren tanta de via, que al punt foren davant ca'l Rei.

Devallen a poc poc fins en-terra: saltan des llençol ses fies del Rei i En Bernat, que tirá es bocí d'oreiam des dimoni cucarell dins sa botxa des llençol, i va dir an aquells aucellaços:

—Jau aixó, que es des vostro amo ¡Ja le hi donareu!

—Vols res pus de noltros? diuen aque ls aucellaços.

—Res pus? diu en Bernat.

I prengueren el vol cap an es *pou de sa Lluna*, tornen an el dimoni cucarell es llençol i es tros d'oreiam que se torná afegir tot d' una, i aquells corps, milans, voltors i àligues varen prendre cadascú per son vent.

I ara ja poreu veure lo que havia de succeir a ca'l Rei. Tothom cuidava a fer ui d'alegria i gaubança, sobre tot ses tres princeses i el Rei i la Reina.

El Rei agafa En Bernat, i li diu:

—No tens altres germans tu?

—Dos més! diu En Bernat.

—Fadrins o casats? diu el Rei.

—Fadrins, diu En Bernat.

—Idò ves-los a cercar!

En Bernat s'hi esquitxa, i torna amb sos dos germans seus, i el Rei los diu:

—Ses meues tres fies son per vltros tres: una per hom. Pero En Bernat l'ha de triar i ell ha d'esser s'hereu de la Corona.

I En Bernat triá Na Catalina, i En Pere va prendre N'Aina i En Pau Na Maria. Se casaren; se feren unes noces de pinyol vermei i un ball ben vitenc i festes i més festes i sarau per llarg.

I encara duren, si no han acabat.

I jo me'n vaig venir amb una peça de formatge, i es noixos p'es camé *-meu! meu!* — fins que no me'n deixaren bocí.

JORDI DES RECÓ

Londres, 21 maig, 1913.

J ara escoltau

EN VERA-VEU

Des paperot anarquista

El Rayo diu que procedim tots de sa primitiva bestialitat. Aixó deu significar segurament que l'avi de s'home es sa moneia. Noltros no la coneixem per res an aquesta senyora; si acás sa moneia serà sols sa mare d'ets ascendents d'ets anarquistes de *El Rayo*. No pot esser altra cosa. Per lo tant, am tota reverencia saludam an es descendents des primitius moneiots.

Lo que los porem fer a sebre, de passada, es que tot un evolucionista, com era es filòsof Lamark, dins sa seua obra *Filosofia zoológica*, se deixá dir que «tals reflexions (de sa evolució de s'home de sa animalitat a sa racionalitat) se porien fer molt bé, si s'home no se distingís d'ets animals més que en sos caràcters des seu organisme, i es seu origen no fos distint de s'origen d'aqueis.»

I ara ¿sabeu per qué es que socialistes i anarquistes, racionalistes rematats, admeten i escampen ses idees de s'evolucionisme? No perque los convencin ses proves que lletgeixen an es llibres de com mentres s'home ve de sa moneia; sino única i exclusivament perque, amics de satisfer ses passions més brutals com son, se fan s'il·lusió així de que tenen una raó, un agafai per no estar subjectes a sa moral, per fer vida animalenca, sensa por a un Deu, Creador de s'home, que ha de donar premi als bons i ha de castigar els mals. Per aixó es.

Diu també *El Rayo* que si sa dona s'ha vñta i se veu despreciada, insultada, envilida es per causa de sa *llegenda* de sa Bíblia, per causa de sa Bíblia, que diu que Eva va fer pecar es nostro primer pare.—En primera, aixó de dir *llegenda* a una veritat de fe, a una veritat revelada per Deu a s'home, a una veritat contenguda dins uns llibres històrics que fa devers 3400 anys que estan escrits, com son es llibres de Moisés, dins uns llibres que lo que diuen de sa primeria de s'home están conformes amb ses més remotes tradicions, ses d'ets egipcis quant parlen des temps de Rá, ses d'ets indis quant parlen de Merou, ses des perses quant parlen de Avesta, ses des grecs quant parlen de Epimeteu;—creisme, aixó només es propi de caps-closos, de curts, com son es de *El Rayo*.—Ademés, no es que per aquesta causa sa dona se trobi i s'haja trobada despreciada i rebaixada de llavó ençá. Sa dona només s'ha vista rebaixada i envilida quant s'home ha feta més vida d'animal, quant s'home ha viscut més oblidat de Deu, quant s'home més s'es conduí com si no hi hagués un Deu, un Ser superior qui mos governa i mos comanda. Així eren moltíssims de pobles abans de venir Jesucrist an el mon; i així son tots ets homos, incréduls, socialistes i anarquistes d'avui, que, no volguent regonèixer cap llei de moralitat, s'entreguen a sa mala vida i deshonren sa dona, la fan esclava des seus capritxos, l'envileixen; així son tots es qui neguen Deu. Aqueis només son causa de que sa dona se veja insultada i envilida. Qui admet Deu, i se governa per sa raó, i viu convençut de que hi ha un Deu Just, aquest estima, respecta sa dona; l'honra, la reverencia com a proisme, com a igual, com a companyera digna; la defensa, i veu amb ella, no un objecte de comerç, sino una criatura noble, tan digna ebra de sa ma de Deu com ell meteix. Qui abusa d'ella, es que ha oblidada aquesta noció.

Diu *El Rayo* ademés que es matrimoni el santifica es capellá amb algo beneita i amb una invocació a Deu.—Es mentida! Es matrimoni, aquest contracte bilateral, fet amb tota llibertat i per a sempre, que Jesucrist en va fer d'ell un Sagrament, es dir, va voler concedir-li gracia santificant propia per cumplir ses obligacions bé es casats; es matrimoni, dic, es ja sant per si meteix; de cap manera el san-

tifica es capellá que assisteix a ell.

Es capellá que está present a sa cerimonia des casament no és es Ministre de tal Sagrament, no realitza tal Sagrament; ell assisteix perque així hu mana l'Esglesia, Mare i Mestra de tots, i hu mana amb tota sa força i rigor a fi de que sia licita i vàlida tal acció contractual. Sa seua benedició es una cosa santa; sa seua benedició alcança gracies particulars demunt es qui se casen, per lo qual es cristians li han de donar tota sa importància que ella té. Pero hu repetim, aquesta benedició no es part esencial des Sagrament des matrimoni. S'esencia des matrimoni, sa santetat des matrimoni fet en presencia de l'Esglesia, en presencia d'un representant legitim de l'Esglesia, es capellá, consisteix en sa entrega mútua i en sa acceptació mútua que fan es qui se casen de sa seua persona. Quant se fa s'entrega i se fa sa acceptació, una cosa després s'altra, es contracte está fet, es Sagrament está fet, está rebut, i sa gracia de Deu devalla demunt es casats si no están en pecat mortal.

De manera que es mentida que sa benedició des capellá santifici es matrimoni en el qual s'acaben d'unir es casats; perque es matrimoni ben fet, segons mana la Santa Mare Esglesia ja hu es sant; sa benedició nupcial es just una cerimonia que acompanya an aquell acte sant, es just una oració solemne per la qual l'Esglesia demana p'ets esposos ses benedicions de Deu.

¡Quina ignorancia més gran sa d'aqueis anarquistes! ¡Quin despreci de noltros més deshonros per ells!

Es Socialisme segons «El Rayo»

Es paperot anarquista fa una critica des Socialisme en comparansa amb so Sindicalisme, es dir, amb s'anarquisme organitcat (passi s'antitesis d'aquestes dues paraules), i diu d'ell que no se pot llevar de demunt sa taca, s'embrutiment a que l'ha duit sa política; diu que si es Socialisme es popular es perque es comparable a una mala dona que viu de s'art d'enganar, que viu de s'hipocresia i de s'escándol, que s'empolva peragradar, que se desfressa per fer adeptes, que se posa es vestuari fanatitcat de sa política per créixer.

Es Socialisme, diu, no es necessari. Es poble pot apoderar-se del mon, sensa esser socialista. Es poble no conseguirá sa redempció dins es Socialisme enganador. Es Socialisme es cosa veia, es cosa ranci, es una antigualla.

I així se descapdellen es pobres errats de comptes d'*El Rayo*. Veiam si s'*Obreretxo* li agrairá tals alabances! Lo que mos ha fet gracia es que es partidaris de s'Anarquia, es qui més volen practicar s'amor lliure, es qui més volen universalitació de s'escándol i sa popularitació des goig de ses passions brutals facin amb aquest article de que parlam es joc de s'ase que deia an es porc oreíut.

De N'Anatoli France

D'aquest literat francés, rabiós sempre quantre tot lo que sia catolicisme, es un articletxo que publica s'*Obrer Balear* sobre moral cristiana. No mereix de cap manera refutació seria tota vegada que no presenta proves i que no dñu més que dois infantils. Diu, per ex, que es Cristianisme ha variat molt amb sos seus dogmes, i més encara amb sa seua moral. Lo qual es falsíssim: mai mai, desde sa mort des darrer Apóstol fins avui, hi ha hagu da variació ni augment en ses veritats de fe i sempre que dins l'Esglesia catòlica s'ha presentada una innovació, un novetat de doctrina, l'Esglesia l'ha considerada sempre com una prova d'error o una senyal d'herejía. No ha existit mai una tal variació com preten En France: lo únic que hi ha hagut es un progrés, un desplegament, un ampliament, un coneixement progressiu per part nostra de sa fe. Un camvi, en sa fe o en sa moral, suposaria error anterior; s'entén, en lo esencial de sa fe i de sa moral, en lo que constitueix es fonament de sa Fe i de sa

Moral des Cristianisme; i un camvi així no s'es donat mai. Si s'ha donat, serà només en aquelles questions secundaries de fe i de moral que sempre serán alou de sa discussió d'ets homos.—I si En France o s'*Obrer Balear* vol provar de demostrar-mos que n'hi ha haguts dins s'història de l'Esglesia de variacions en sa fe i en sa moral, ¿endevant ses atxes! que aquí los esperam d'asseguts.

No, es mentida que «per haver atravesat per molts de pobles, per rasses distintes, per civilitacions o bárbares o corrompudes i per haver conegut tres formes successives de treball (esclavitut; servitut i salariat), i per haver-se acomodada a totes ses condicions socials, en les quals ha vençut, haja d'haver professat necessàriament l'Esglesia moltes morals». I si no, mostra com voltros de s'*Obrer*, qui tant vos etxillau. Precisament es per aquesta unidat i uniformidat de doctrina, que l'Esglesia ha sabut *vençer* s'esclavitut antiga, i sa servitut feudal, isa civilitació bárbara; i sabrà *vençer*, corretgir, millorar i desterrar, a poc a poc, i sensa revolució, sensa derramar sang, es régim actual des salariat.—Variacions n'han volgudes introduir en tot temps es mals cristians; pero aquestes variacions han romases afeigades prest o tart, tant sa nestoriana, com sa donatista, etc.; com hi romandrà afeigada i abolida sa luterana o protestant, es dia que Deu vulga donar aquest nou triump a la seua Santa Esglesia.

L'Esglesia Catòlica ha triumpat sempre per sa seua unidat de Credo i de Moral: en vint sigles, edat gloriosa que no ha alcansada cap dinastia mai, es encara jove, es encara sa meteixa, es sempre més i més gran.

Se burla també aquell anticlericalot de ses pràctiques de pietat des catòlics i les troba unes baixeses, diu que son minucioses.—Pero, homol Si tot es minuciosol No se fa res gran sino per coses petites. S'exactitut ¿no hu es una minuciosidat? Desde sa cuina fins a ses actes des notaris, desde ses regles des picapedrers fins an es càlculs des sabis enginyers, tot se compon de coses petites, sovint repetides una i altra; vegada, reglamentades en detall, absolutament com ses devocions catòliques.

¿Que diu que tals pràctiques subjecten massa, que no donen lloc a sa generosidat? Es mentida. Cap cristiá mai s'es queixat d'estar subjecte a sa devocions perque sempre li han dit i sempre viu amb aquesta norma de que té completa llibertat en so practicar tals devocions, en so minvar-les o augmentar-les, que no n'hi ha cap que'l subjecti i l'obligui més que unes poques, ses necessaries per salvar-se. Mai s'ha trobat estret en punt a pràctiques devotes. Per altra banda, així com un se subjecta a sa moda, a ses regles de s'urbanidat, an es capritxo des partit socialista, suposem..., també, es legitim i honros subjertar-se a Deu tota vegada que ses devocions catòliques son raonades.

Malament per sa República!

Si que los va malament an es republicans espanyols. Aquell republicanot de «tanta altura» con En Nakens plora llágrimes de sang demunt s'*Obrer Balear* quant contempla lo perduda i endarrerida que va sa causa republicana dins Espanya. S'indignació i amargura amb que parla, copiant, *Espanya* i un altre paperot republicá de Valencia, contra es bloc de ses es-

querres, contra En Castelar, que s'equivocá de cap a peus, contra En Morret i En Canalejas, contra En Romanons, fins i tot contra N'Azcarate i N'Alvarez, contra es lliberals desde es primer fins an es darrer; s'indignació i s'amargura, dic, es grossa (i ridícula, a pesar de sa seua seriedad). Quant En Nakens veu es partit republicá encara menor d'edat dins sa seua veiesa, inútil, impotent per alçar-se contra sa monarquia d'Espanya. Li agafen ganes d'anarse, n a un recó ignorat per viure només de recorts, ja que prompte li serà impossible viure de esperances.

Idó? republicans d'Espanya! Apareiau-vos, que demá entra sa República!

Errades

Mos ne passá per alt una de grossa an es núm. 349, plana 2.ª, col. 2.ª i 3.ª, aon, per estar bé, sa descripció de la Catedral de Limoges tocava anar devant sa relació de sa visita an es Museu «Adrien-Dubouché». Se tracta d'una columna trenta des seu lloc.

An es núm. de dissapte passat, 350, a sa plana 3.ª, col. 3.ª, lín. 41, allá on diu *Lourdes*, havia de dir *Londres*. A sa plana 5.ª, col., 1.ª, abaix de tot, allá on diu *Esclatada*, tocava dir *Esclatada*; i a sa meteixa plana, col. 4.ª, an es final, allá on diu *seus* havia de dir *sons*.

Suposam que es nostros lectors les mos haurán perdonades an aquestes errades i altres més petites.

Secció local

Ja han començada sa casa aon s'ha d'instalar sa nova productora eléctrica anomanada *Energia Manacorina*. Lo qual demostra que la cosa va enviant i que a pesar des càlculs de certa gent, es nombre des suscrits es ben respectable. No diguen que es poble així no puga estar ben servit amb dues fàbriques; ademés de que sa competència, ben entesa, també pot conseguir que no hi haja abús. Es lo regular que així succeesca; i així hu desitjam.

Després de llarga i penosa malaltia ha passat a millor vida Na Juana Maria Llinás i Alcover, neboda des nostro Director. Deu don a sa seua familia conformansa cristiana i molts d'anys de vida per porer pregar per ella, que sia al cel.

Es a Manacor el R. P. Benet Ricra, compatrici nostro, que actualment es Superior des Convent de Solsona. Sia benvingut.

Sa fira ha resultada ben animada enguany. La gent no parava de comprar. Lo que més abundava era bestiar i alagues d'or i argent.

Aqueis dies han començat a treure algo de sa font que se construeix a sa plaça de D. Antoni Maura.

Que'n puguem beure molts d'anys!